

Research Article/Araştırma Makalesi

Perceptions and Experiences of Primary School 4th Grade Students on the Value of Benevolence: A Phenomenological Research

Hatice GÜLER * 1 ¹ Ağrı İbrahim Çeçen University, Faculty of Education, Ağrı, Turkey, haticeguler1301@gmail.com*Corresponding Author: haticeguler1301@gmail.com**Article Info****Received:** 1 September 2022**Accepted:** 9 December 2022**Keywords:** Value, benevolence, phenomenology 10.18009/jcer.1169926**Publication Language:** Turkish**Abstract**

This study examines the perceptions and experiences of primary school 4th-grade students about the value of benevolence, the meaning attributed to the value of benevolence, and the techniques and activities used to train benevolent students. In the study, phenomenology design, one of the qualitative research methods, was used. The study group of the research consists of 15 primary school 4th grade students and 9 classroom teachers studying in a primary school in the province of Ağrı in 2021-2022. The data were analyzed by thematic analysis method. According to the results of the research, it was seen that the students explained benevolence as helping the elderly, parents, animals, and offering treats to neighbors. Teachers, on the other hand, said that in order for students to understand the value of benevolence, their parents and themselves should be models for students. They stated that their experiences in the classroom and society were effective in being helpful individuals. Drama, role playing technique, fairy tales and videos are the techniques used by the teachers while giving the value of benevolence.

To cite this article: Güler, H. (2022). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin yardımseverlik değerine yönelik algı ve tecrübeleri: Fenomenolojik bir araştırma. *Journal of Computer and Education Research*, 10 (20), 716-733. <https://doi.org/10.18009/jcer.1169926>

İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Yardımseverlik Değerine Yönelik Algı ve Tecrübeleri: Fenomenolojik Bir Araştırma

Makale Bilgisi**Geliş:** 1 Eylül 2022**Kabul:** 9 Aralık 2022**Anahtar kelimeler:** Değer, yardımseverlik, fenomenoloji 10.18009/jcer.1169926**Yayın Dili:** Türkçe**Öz**

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin yardımseverlik değerine yönelik algı ve tecrübelerinin incelenmesini amaçlayan bu çalışmada yardımseverlik değerine yüklenilen anlam, yardımsever öğrencilerin yetişmesi için kullanılan teknikler incelenmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2021-2022 yılında Ağrı ilinde bir ilköğretim okulunda öğrenim görmekte olan 15 ilkokul 4. sınıf öğrencisi ve 9 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Veriler tematik analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucuna göre öğrenciler yardımseverliği yaşlılara, anne-babaya, hayvanlara yardım etme ve komşuya ikramda bulunma şeklinde açıkladıkları görülmüştür. Öğretmenler ise öğrencilerin yardımseverlik değerini kavramaları için ebeveynlerinin ve kendilerinin öğrencilere model olması gerektiğini, sınıf ortamındaki ve toplumdaki deneyimlerinin yardımsever bireyler olmalarında etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Drama, rol oynama tekniği, masal ve videolar yardımseverlik değerini verirken öğretmenler tarafından kullanılan tekniklerdir.

Summary

Perceptions and Experiences of Primary School 4th Grade Students on the Value of Benevolence: A Phenomenological Research

Hatice GÜLER * 1

¹ Ağrı İbrahim Çeçen University, Faculty of Education, Ağrı, Turkey, haticeguler1301@gmail.com

*Corresponding Author: haticeguler1301@gmail.com

Introduction

Social Studies Curriculum attaches great importance to giving values to individuals. Because the aim of the Social Studies course is to raise productive and hardworking individuals who love their homeland and nation, are aware of their rights and responsibilities, adopt the feelings of tolerance, respect, and love to ensure the unity of our state and our nation (Ministry of National Education, 2018). Individuals raised in this way ensure social welfare. In the Social Studies Curriculum, which was renewed in 2018, the value of benevolence ranks 18th among the 18 values (MoNE, 2018). The benevolence value, which is desired to be adopted by the students in Social Studies courses, consists of six sub-dimensions. These are self-sacrifice, compassion, cooperation, sharing, volunteerism, and generosity (Aktepe, 2015). When the studies in the literature are examined, it is emphasized that value education is a cognitive, affective, and behavioural gain for primary school students. The study focuses on the benevolence value perceptions of primary school 4th grade students. Considering that the value of charity reveals social solidarity and loyalty, it was decided to conduct this research.

Method

In this study, which aims to examine the perceptions and experiences of primary school 4th grade students on the value of benevolence, phenomenology design, one of the qualitative research methods, was employed. Phenomenology is a research approach that reveals people's experiences, perceptions, and interpretations of a phenomenon (Creswell, 2007). The phenomenological approach in the research was carried out in two stages. First, the students were asked to draw a picture showing what comes to their minds when they think of benevolence and an event they have experienced about benevolence. Then,

interviews were held with the teachers on the development of the perception of benevolence and how to raise benevolent individuals.

Results

The Meaning Students Ascribe to the Value of Benevolence

The meaning attributed by most of the students participating in the research to the value of benevolence is helping the elderly, helping parents, helping animals, and offering treats to neighbours. In addition, the students also explained the benevolence with expressions such as helping people who are illiterate or cannot read the names of the buses, distributing books to those who love to read, and helping the disabled.

Factors Affecting Students Becoming Helpful Individuals

The teachers who participated in the research stated that the students' understanding of the value of benevolence and their development of behaviour towards it are effective in taking their parents and teachers as role models, their experiences in the classroom and in the society, and the activities and experiences they show for non-governmental organizations.

Preferred Activities for Being a Helpful Individual from the Eyes of Teachers

The teachers who participated in the research stated that they used the drama and role-playing technique and the trip-observation technique while giving their students the value of benevolence. In addition, teachers stated that creating a values education board and videos and fairy tales are important techniques in value education.

Discussion and Conclusion

After the interviews with the students, it was seen that 6 students explained helpfulness as helping elderly people, 5 students helping their parents, 3 students helping animals, and 1 student giving treats to neighbours. According to the data obtained from the results of the research, it can be said that the students are aware of a benevolent personality consciousness. Aslan (2017) concluded in his research that students' helpfulness attitudes are at a high level. For this reason, this research is similar to the research of Aslan (2017).

Three teachers stated that parents and teachers themselves should be an example for their students to understand the value of benevolence. While 4 teachers indicated that the experiences of the students in the classroom environment were effective in being helpful people, 2 teachers stated that social experiences and activities for non-governmental organizations were effective in being helpful individuals. The results of this research and Ersoy's (2016) research show some similarities in terms of family, social environment and teachers' perception and practice of tolerance. In the research of Aktepe (2015) on students' benevolence attitudes, the answers of the students "I will be a role model" and the opinions expressed by the teachers in this research are similar in terms of value teaching.

The results obtained when the activities preferred by the teachers to raise a helpful student are as follows. Four teachers stated that they used drama and role-playing techniques. Considering the positive effect of the drama method on gaining the benevolence value in this research, it can be stated that the results of the studies conducted by Memiş, Sever, and Bozkurt (2016) and Yetim (2015) on the effectiveness of the creative drama approach in gaining the benevolence value are similar.

Based on the results of the research, the following suggestions are presented.

- Studies on other values in the Social Studies Curriculum, such as this study on measuring students' benevolence perceptions, can be conducted.
- On the measurement of benevolence perceptions, in-depth studies can be conducted in which qualitative and quantitative research can be done together.

Techniques used by course teachers can be diversified while helping students gain the value of benevolence.

Giriş

Okullar, öğrencilerin ders içi ve ders dışı etkinliklerle gelişimini sağlayan, öğrencilere akademik bilginin yanı sıra yardımseverlik, hoşgörü, sevgi, saygı, sorumluluk vb. değerlerin kazandırılması konusunda yardımcı olan kurumlardır. Fakat bireylerin bu değerleri yeterince kazanamaması toplumsal olarak olumsuz sonuçlar doğurabilir (Deveci & Ay, 2009; Uslu & Çetin, 2022). Bu yüzden toplumsal düzen ve refahın sağlanabilmesi amacıyla bireylere küçük yaşlardan itibaren değer öğretiminin önemi vurgulanmaktadır (Tahiroğlu, 2013). Çünkü değer; bir bütün olarak toplumun ideolojisini, tutumunu, davranışını, amaçlarını, kurallarını ifade etmektedir (Keskin, 2016). Değerler kişinin yaşadığı hayata uyum sağlayabilmesi için buldukları toplumda yol gösterici unsurlardır (Schwartz, 1992).

Sosyal Bilgiler Öğretim programı değerlerin bireylere verilmesini oldukça önemsemektedir. Çünkü Sosyal Bilgiler dersinin amacı devletimizin ve milletimizin beraberliğini sağlamak için vatanını ve milletini seven, hak ve sorumluluklarının farkında olan, hoşgörü, saygı ve sevgi duygularını benimsemiş, üretken ve çalışkan bireylerin yetiştirilmesidir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018). Böyle yetişen bireyler toplumsal refahın oluşmasını sağlar. Toplumsal refahın sağlanmasında yol gösterici olan değerler arasında yer alan yardımseverlik değeri, insanların başlarına gelen herhangi bir zor durum ve çaresiz anlarında hesap kitap gözetmeksizin gönüllü olarak kişiyi bulunduğu o durumdan çıkarmak için sarf edilen çabadır (Karatekin, Ekşi, Işılak, Otrar, Koç-Yıldırım, & Durmuş, 2016). 2018 yılında yenilenen Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yardımseverlik değeri verilen 18 değer arasından 18. sırada yer almaktadır (MEB, 2018). Sosyal Bilgiler derslerinde öğrencilere benimsetilmek istenen yardımseverlik değeri altı alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar; fedakârlık, merhamet, işbirliği, paylaşmak, gönüllük ve cömertlik şeklindedir (Aktepe, 2015). Bu alt boyutların her bir aşaması kişinin sahip olduğu gücü başka bir canlının iyiliği için kullanmasını ifade etmektedir.

Alanyazın incelendiğinde geçmişten günümüze değerler üzerine yurt içinde ve yurt dışında yapılmış çok sayıda araştırmalara ulaşılmıştır. Fakat özele indirildiğinde yardımseverlik değeri üzerine yapılmış çalışmaların sayısı daha azdır. Yardımseverlik değeri ile ilgili ulaşılan çalışmalar şöyledir: Aydın (2008) tarafından yapılan çalışmada sorumluluk ve yardımseverlik odaklı karakter eğitimi programının ahlaki olgunluk düzeyine etkisi incelenmiştir. Deney ve kontrol gruplarının olduğu çalışmada öğrencilere yardımseverlik ve sorumluluk karakter eğitimi verilmiştir. Erhun (2010), çalışmasında 7-12 yaş arasındaki

çocuklara yardımlaşma ve paylaşma değerlerinin hadisler aracılığı ile öğretilmesini amaçlamıştır. Aktepe (2010), çalışmasında deney ve kontrol grupları oluşturarak öğrencilere yardımseverlik değerinin öğretilmesi amacıyla etkinlikler geliştirmiştir. Tahiroğlu (2013), ilkokul Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin yardımseverlik değerlerinin geliştirilmesi amacıyla onlara performans görevleri vermiş ve davranışlarındaki değişimler incelenmiştir. Bektaş ve Karadağ (2013) ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin yardımlaşma değeri ile ilgili metafor algılarının incelenmesi üzerine araştırma yapmıştır. Çelik (2014) ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin yardımseverlik tutumlarının cinsiyet, anne-baba öğrenim durumu ve anne-baba mesleğine göre farklılaşıp farklılaşmadığı üzerine çalışmasını yürütmüştür.

Alanyazında yapılmış olan çalışmalar incelendiğinde değer eğitiminin ilkokul öğrencileri için bilişsel, duyuşsal ve davranışsal olarak bir kazanım olduğunun önemi vurgulanmıştır. Söz edilen bu çalışma ilkokul 4. Sınıf öğrencilerinin yardımseverlik değer algılarını incelemiştir. Yardımseverlik değerinin toplumsal dayanışma ve bağlılığı ortaya çıkarması göz önünde bulundurularak bu araştırmanın yapılmasına karar verilmiştir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin yardımseverlik değerine yönelik algı ve tecrübelerinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğrenciler yardımseverlik değerine nasıl bir anlam yüklemektedir?
2. Öğrencilerin günlük hayatlarında karşılaştıkları yardımseverlik ile ilgili tecrübeleri nelerdir? Yardımseverlik ile ilgili farkındalıkları var mıdır?
3. Öğretmenlerin öğrencilerinin yardımsever bir birey olarak yetişmeleri için tercih ettikleri teknikler nelerdir?

Yöntem

Araştırma Modeli

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin yardımseverlik değerine yönelik algı ve tecrübelerinin incelenmesini amaçlayan bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji (olgu bilim) deseni kullanılmıştır. Fenomenoloji, kişilerin bir fenomene ilişkin tecrübeleri, algıları ve yorumlamalarını ortaya çıkaran bir araştırma yaklaşımıdır (Creswell, 2007). Bireylerin, kendi algı ve deneyimlerine yönelik niteliksel çeşitlilik belirlenir (Sandberg, 1997). Fenomenoloji bir araştırma yaklaşımı olarak öğrencilerin öğrenme deneyimleri ve bu deneyimler üzerine yapılan araştırmalar sonucu oluşmuştur (Marton, 1981; Marton & Booth, 1996).

Araştırmada fenomenoloji yaklaşımı iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Öncelikle öğrencilerin yardımseverlik deyince akıllarına ne geldiği ve yardımseverlik üzerine tecrübe ettikleri bir olayı anlatarak bu olayı gösteren bir resim çizmeleri istenmiştir. Daha sonra yardımseverlik algısının geliştirilmesi ve yardımsever bireylerin nasıl yetiştirileceği üzerine öğretmenler ile görüşmeler yapılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2021-2022 yılında Ağrı ilinde bir ilköğretim okulunda öğrenim görmekte olan 15 ilkokul 4. sınıf öğrencisi ve Ağrı merkezde 4. sınıfların öğretmeni olarak görev yapan 9 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışma grubu seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun/kazara örnekleme yöntemi ile belirlenerek yürütülmüştür. Uygun/kazara örnekleme yöntemi, iş gücü, zaman ve para gibi etkenlerin oluşturduğu sınırlılıklardan dolayı örnekleme kolay ulaşılabildiği birimlerden seçilmesi ile oluşturulan yöntemdir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2012). Araştırmaya katılan öğrencilerin kişisel özelliklerine ait veriler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo1. Araştırmaya katılan öğrencilerin kişisel özellikleri

Özellikler	f
Cinsiyet	
Kız	7
Erkek	8
Toplam	15
Anne Öğrenim Durumu	
Okuma yazma bilmeyen	5
İlkokul	10
Lise	-
Üniversite	-
Toplam	15
Baba Öğrenim Durumu	
Okuma yazma bilmeyen	3
İlkokul	10
Lise	2
Üniversite	-
Toplam	15

Tablo 1’e göre araştırmaya katılan öğrencilerin 7’si kız 8’i erkektir. Bu öğrencilerin annelerinin 5’i okuma yazma bilmiyor iken 10’u ilkokul mezunudur. Babalarının ise 3’ü okuma yazma bilmiyor iken 10’u ilkokul, 2’si lise mezunudur. Öğrencilerin anne ve

babalarından üniversite mezunu olan yoktur. Araştırmaya katılan öğretmenlerin kişisel özelliklerine ait veriler Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Araştırmaya katılan öğretmenlerin kişisel özellikleri

Özellikler	f
Cinsiyet	
Kadın	5
Erkek	4
Toplam	9
Yaş	
22-27	3
28-33	1
34-39	3
40 ve üstü	2
Toplam	9
Mesleki Tecrübe Yılı	
1-5 yıl	3
6-10 yıl	2
11-15 yıl	2
15 yıl ve üstü	2
Toplam	9

Tablo 2’ye göre araştırmaya katılan öğretmenlerin 5’i kadın 4’ü erkektir. Bu öğretmenlerin 3’ü 22-27 yaş aralığında, 1’i 28-33 yaş aralığında, 3’ü 34-39 yaş aralığında 2’si ise 40 yaş ve üstündedir. Öğretmenlerin mesleki tecrübe yılları incelendiğinde ise 3 öğretmen 1-5 yıllık bir tecrübeye sahip, 2 öğretmen 6-10 yıllık bir tecrübeye sahip, 2 öğretmen 11-15 yıllık bir tecrübeye sahip ve 2 öğretmen de 15 yıl ve üstü bir tecrübeye sahiptir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verileri iki aşamada toplanmıştır. 1. aşamada, öğrenciler yardımseverliği içeren günlük yaşam deneyimi gösteren resim çizmişlerdir. Daha sonra bu resme bağlı olarak yardımseverliğin ne olduğu, hangi durumların yardımseverliği içerdiği ile ilgili öğrencilerle yarı yapılandırılmış mülakatlar yapılmıştır. 2. aşamada ise öğrencilerin yardımseverlik algısının geliştirilmesi, yardımsever bireylerin nasıl yetiştirileceği ve hangi teknikler ile öğrencilere bunun kazandırılacağı üzerine öğretmenler ile görüşmeler yapılmıştır. Öğrenciler ve öğretmenlerden elde edilen veriler tematik analize tabii tutularak ayrı ayrı olacak şekilde analiz edilmiştir. Tematik analiz, araştırmadan elde edilen verilerin sınıflandırılması ve kodlanması sonucu temaların oluşturularak rapor halinde sunulmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2006). Araştırmada, konu ile ilgili geçerlik ve güvenirliğin sağlanması

için öğretmen ve öğrenci görüşlerine doğrudan alıntılarla yer verilmesinin yanı sıra analiz sırasında uzman görüşüne de başvurularak inandırıcılık sağlanmıştır.

Bulgu ve Yorum

Öğrencilerin Yardımseverlik Değerine Yükledikleri Anlam

Araştırmaya katılan öğrencilerle yapılan görüşmeler sonrasında öğrencilerinin çoğunluğunun yardımseverlik değerine yükledikleri anlam yaşlılara yardım etme, anne-babaya yardım etme, hayvanlara yardım etme ve komşuya ikramda bulunma şeklindedir. Bunun yanı sıra öğrenciler yardımseverliği, otobüslerin isimlerini okuyamayan ya da okuma yazma bilmeyen kişilere yardım etme, kitap okumayı sevenlere kitap dağıtma, engellilere yardım etme gibi ifadelerde de bulunmuşlardır. Görüşme sırasında öğrenciler yardımseverliğe yönelik davranışlarını ailelerinin ve sınıf öğretmenlerinin şekillendirdiğini ifade eden cümleler kullanmışlar, günlük yaşamda başlarına gelen olaylara bağlı olarak yardımseverlik değerini bu bağlamda yorumlamışlardır. Öğrencilerin yardımseverlik değerine genel olarak yükledikleri anlam Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1. Öğrencilerinin yardımseverlik değerine yükledikleri anlam

Yaşlılara Yardım Etme

Araştırmaya katılan öğrencilerden 6’sı yardımseverlik değerini yaşlılara yardım etmek olarak ifade etmişlerdir. Verilen örneklerde öğrenciler yolda elleri dolu bir şekilde yürüyen yaşlıların ellerindeki poşetleri taşıdıklarını söylemişlerdir. Yaşlılara yardım etmeyi yardımseverlik olarak değerlendiren Öğrenci1 bunu şu sözlerle ifade etmiştir; “Ben bir gün yolda yürürken bir nine gördüm, alışverişten geliyordu, poşetleri çok ağırdı ve çoktu. Onun yanına

gittim. Evladım bana yardım eder misin? dedi. Evet, yardım ederim dedim ve arkadaşlarımı çağırdım. Arkadaşlarımla ninenin poşetlerini evine taşıdık.” Öğrenci1 çizdiği resimde de arkadaşı ile birlikte yaşlı nineye yardım ettikleri anı resmetmiştir. Yardımseverliği yaşlılara yardım etmek olarak açıklayan Öğrenci3 yaşadığı tecrübeyi şöyle açıklamıştır; “Teneffüs zili çalmıştı ben ve arkadaşım okuldan çıkıyorduk. Birden bir yaşlı teyzenin karşıdan karşıya poşetlerle geçerken zorlandığını gördüm. Sonra koşarak yardımına koştum onu karşıdan karşıya geçirdim ve teyze bana teşekkür etti.” Öğrenci3’ün ifade ettiği cümle ve çizdiği resim yaşlılara karşı hassasiyetin ve yardımseverliğin göstergesidir.

Öğrenci1/Resim1

Hayvanlara Yardım Etme

Araştırmaya katılan öğrencilerin 3’ü yardımseverlik değerini hayvanlara yardım etme olarak ifade etmiştir. Öğrenci2 başına gelen bir olayı “Kedi üşümüştü. Ben onu eve götürdüm sobanın başında ısıttım, yemek verdim.” şeklinde anlatmıştır. Öğrenci7 ise “Okuldan çıktım gezerken bir kuşa araba çarptı. Yaralı kuşu eve götürdüm. Annem onu besleyip bıraktı.” sözleri ile yaşadığı olayı anlatmıştır. Öğrencilerin ifade ettiği cümleler ve çizdiği resimler sokakta yaralanmış, üşümüş ve aç olan bir hayvanın ihtiyaçlarının giderilmesinin yardımseverlik olarak algılandığının göstergesidir.

Öğrenci3/Resim3

Öğrenci2/Resim2

Öğrenci7/Resim7

Anne-babaya ve Arkadaşa Yardım Etme

Araştırmaya katılan öğrencilerden 5'i yardımseverlik değerini anne-babaya yardım etme olarak ifade etmiştir. Öğrenci5 "Annem çok yorulmuştu. Mutfağa gittim anneme çay getirdim. Evi temizledim". Öğrenci 6 ise günlük hayatta karşılaştığı bir olayı "Bir gün arkadaşım düştü. Bacağım çok ağrıyor diye ağladı. Ben onu eve götürdüm. Bacağına yara bandı yapıştırdım." şeklinde ifade etmiştir. Öğrencilerin sözlerinden ve çizdiği resimlerden anlaşıldığı üzere yardımseverliği öncelikli olarak ebeveynlerinin ve arkadaşlarının herhangi bir yardıma ihtiyaçları olduğunda onların bu ihtiyaçlarını gidermek olarak açıklamışlardır.

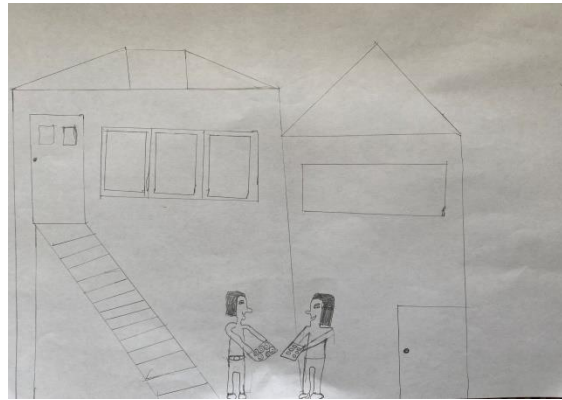
Öğrenci5/Resim5

Öğrenci6/Resim6

Paylaşma

Araştırmaya katılan öğrencilerden 1'i yardımseverlik değerini hediyeleşme ve paylaşma olarak açıklamıştır. Öğrenci9 "Komşularımıza çikolata ikramı, pasta ikramı yaptım" ifadesiyle yapmış olduğu etkinliği betimlemiştir. Öğrenci9'un ifade ettiği cümleden ve çizdiği resimden anlaşıldığı üzere yardımseverlik komşularımız ile hediyeleşmek ve onlara ikramda bulunmaktır.

Öğrenci9/Resim9

Öğrencilerin Yardımsever Bir Birey Olmalarını Etkileyen Unsurlar

Araştırmaya katılan öğretmenlerden Öğretmen1, Öğretmen3, Öğretmen4 öğrencilerin yardımseverlik değerini kavramaları ve buna yönelik davranış geliştirmesinde ebeveynlerini ve öğretmenlerini rol model almaları gerektiğini, Öğretmen2, Öğretmen6, Öğretmen8, Öğretmen9 sınıf ortamındaki deneyimlerinin etkili olduğunu Öğretmen5 ve Öğretmen 7 ise toplumsal deneyimler ve sivil toplum kuruluşlarına yönelik gösterdikleri etkinliklerin etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Öğrencilerin yardımsever bir birey olmalarını etkileyen unsurlar Şekil 2’de sunulmuştur.

Şekil 2. Öğrencilerin yardımsever bir birey olmalarını etkileyen unsurlar

Ebeveynlerin ve Öğretmenlerin Rol Model Alınması

Öğretmenler yardımseverlik değerinin öğrencilere kazandırılmasında önemli unsurlardan birinin öğrencilere karşı örnek davranışlar sergilemek olduğunu söylemişlerdir. Bir yaşlıya, hastaya, yoksula, arkadaşına yardım etmenin önemini ve kişiler arası ilişkileri arttırdığını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin, ailesinde ve okulunda değer verdiği insanların böyle örnek davranışlar sergilemesi sonucunda onların da davranışlarının değiştiğine şahit olduklarını dile getirmişlerdir. Öğretmen1 “Yardımseverlik kavramı veya herhangi bir değeri çocuklara kavratmak için öncelikle biz ebeveynler ve öğretmenler bu davranışı sergileyip çocuklara rol-model olmalıyız. Eğer ki biz bu davranışı göstermeyip sadece söz de bırakırsak bunu göstermezsek hiçbir şekilde öğretemeyiz.” sözleri ile görüşünü ifade etmiştir. Öğretmen2’de “Çocuklar gördüklerini, özellikle rol model aldığı öğretmenlerinden gördüklerini yapar. Bu nedenle ben öncelikle kendim yardımsever bir şekilde öğrencilerime yaklaşıyorum.” sözleri ile açıklamıştır.

Sınıf Ortamında Deneyimler

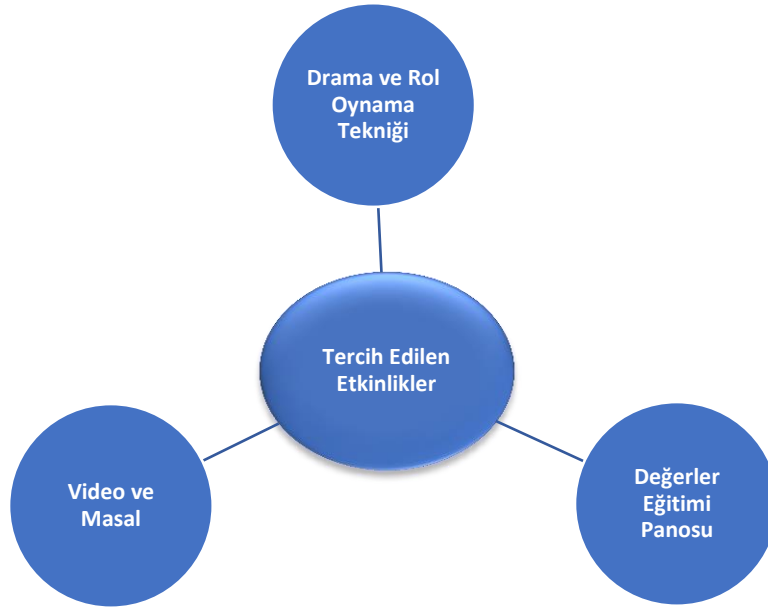
Öğretmenler sınıfın, öğrenci davranışlarının olumlu ve olumsuz yönde şekillenmesinde etkili olan en önemli ortam olduğunu ifade etmişlerdir. Çünkü sınıf, öğrencilerin gereksinimlerine, beklentilerine ve duygusal farkındalıklarına cevap veren yer olmasının yanı sıra öğrencilerin değer yargılarının uygulamalı olarak şekillenmesinde önem arz ettiğini ifade etmişlerdir. Sınıf içerisinde gerçekleştirilen uygulamalar ve sınıf kuralları ile istenilen ve beklenen davranışların öğrencilere kazandırılabilceği öğretmenlerin verdiği bilgiler arasındadır. Öğretmen³ yardımseverlik değerini kazandırırken sınıfta yaptığı uygulamaları şöyle ifade etmiştir; *“Okuduğumuz kitapları güzel kullanmalarını, içini çizmemelerini ve bir sonraki sene bir alt sınıfa vererek onların da kitapları böyle kullanmalarını teşvik ediyorum. Kitap kumbaramıza kitap atıyoruz. Herkes sınıfa kalem alıyor ve kalemler bir kutuda toplanıyor. O gün kalemi olmayan buradan alabiliyor. Çocukların anlamadıkları konuları teneffüste arkadaşlarına anlatmaları konusunda teşvik ediyoruz.”*

Toplumsal Deneyimler ve Sivil Toplum Kuruluşları

Öğrencilerin empati kurmasını sağlamanın gerekli olduğunu dile getiren öğretmenler, empati becerisini kavrayan öğrencilerin yardımseverlik duygusunun daha çok geliştiğini ifade etmişlerdir. Öğretmen⁴ bunu *“Yolda gördükleri yaşlı ve yardıma muhtaç insanlara yardım etmek için teşvik ediyoruz. En önemlisi yardıma muhtaç insanlar için empati kurmalarını istiyoruz.”* sözleri ile öğrencilerini nasıl yönlendirdiklerini ifade etmiştir. Sivil toplum kuruluşlarının insanlara olan faydasına değinen öğretmenler, bu kuruluşların yaptığı etkinlikler ile öğrencilerin yardımseverlik algısının arttırılabileceğini ifade etmişlerdir. Öğretmen⁵, *“Kızılay ve İHH gibi yardım kuruluşlarının çalışmalarının faydasını anlatarak öğrencileri ilerleyen zamanlarda bu kuruluşlarda görev almaya teşvik ediyoruz.”* sözleri ile bu kuruluşlara yönelik görüşlerini belirtmiştir.

Öğretmenlerin Gözünden Yardımsever Bir Birey Olmak İçin Tercih Edilen Etkinlikler

Araştırmaya katılan öğretmenlerden 4'ü öğrencilerine yardımseverlik değerini kazandırırken drama ve rol oynama tekniğini kullandığını ifade etmiştir. 1 öğretmen değerler eğitimi panosu oluşturduğunu, 2 öğretmen gezi yöntemini kullandığını ve 2 öğretmen de video ve masallarla dersini desteklediğini söylemiştir. Öğretmenlerin gözünden yardımsever bir birey olmak için tercih edilen etkinlikler Şekil 3'te sunulmuştur.

Şekil 3. Öğretmenlerin gözünden yardımsever bir birey olmak için tercih edilen etkinlikler

Drama ve Rol Oynama Tekniği

Yardımseverlik değerini drama ve rol oynama tekniği ile öğrencilere kazandırmaya çalışan öğretmenler bu iki tekniğin öğrencilerin aktif olmasını sağladığından değer öğretiminde tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Böylece dersin eğlenceli geçtiğini söyleyen öğretmenler, aynı zamanda öğrencilerin empati duygusunun geliştiği yönünde hem fikirlerdir. Öğretmen4, “Daha çok rol-model olma, drama, rol oynama tekniklerini kullanarak yaparak yaşayarak öğrencilere aşulamaya çaba gösteriyorum. Örneğin Hayat Bilgisi dersimizde “Ulaşım Araçlarında Yardımseverlik” konusunda rol oynama tekniği ile öğrencilerimiz eğlenerek öğrendiler.” sözleri ile Öğretmen9 ise “Bu hafta Hayat Bilgisi kazanımımız “Trafikte yardıma ihtiyaç duyan bireylere yardım eder.” kazanımıydı. Ben drama yaptırđım. Bir yardıma ihtiyacı olan bireye yardım edildiğinde, bir de yardım edilmediğinde ne sonuçların doğacağını görsünler diye 2 şekilde oynattım.” sözleri ile drama ve rol oynama tekniğine yönelik görüşlerini ifade etmişlerdir.

Değer Eğitimi Panosu

Yardımseverlik değerini, değerler eğitimi panosu oluşturarak öğrencilerine verdiği iş birliği görevi ile kazandırdığını ifade eden Öğretmen3 böylece dersleri öğrenciler ile fikir alışverişi halinde aktif bir şekilde işlediklerini belirtmiştir. Öğretmen3 bu görüşünü şu sözleri ile desteklemiştir; “Değerler eğitimi panosu oluşturuyorum. Çocuklar yaptıkları yardımları çizerek-yazarak panoya asıyorlar. Böylece yaparak yaşayarak öğreniyorlar.”

Gezi Yöntemi

Yardımsverlik değerini geziler yaparak öğrencilerine kazandırmak isteyen öğretmenler, öğrencilerin gerçek ortamda bu atmosferi yaşamasını istediklerini ifade etmiştir. Öğrencileri ile hediyeler alıp köy okullarında eğitim alan çocuklara bu hediyelerin verilmesini sağlayan Öğretmen2, öğrencilerine yardımsverlik ve paylaşma duygusunu kazandırdığını belirtmiştir. Öğretmen2 bu uygulamasını şu şekilde ifade etmiştir. “Çocukların yardımsverlik, paylaşma gibi duygularını geliştirmek için evde bulunan kullanmadıkları eşyalarla, harçlıklarından biriktirdikleri paralarla çeşitli hediyeler alıp köy okullarına her sene gezi yapıyoruz.” Öğretmen5’de öğrencileri ile mümkün olduğu kadar huzur evi ve sevgi evlerine ziyaretler düzenlendiğini, burada öğrencilerinin diğer çocuklarla ve yaşlılarla hoş vakit geçirmelerini sağladığını ifade etmiştir. Öğretmen5, “Huzurevi ve sevgi evlerine ziyaretler düzenliyorum. Gezi-gözlem ve inceleme sonucunda çocuklar etkinlik hakkında konuşuyorlar.” sözleri ile görüşlerini belirtmiştir.

Masal ve Videolar

Yardımsverlik değerini masallar okuyarak ve videolar izleterek kazandırmak isteyen öğretmenler öğrencilerine bu duyguyu örnek olaylarla vermek istediklerini ifade etmişlerdir. Öğretmen1 bu durumu “Yardımlaşmanın ne kadar önemli olduğu ile ilgili videolar izletiyorum.” Öğretmen8 ise, “Öğrencilere masallar okuyup anlattırıyorum. Tavsiye edebileceğimiz kitaplarda olabilir. (Örnek: Canım Arkadaşım, İyi Yürekli Dev Memo).” sözleri ile desteklemişlerdir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Alanyazına yönelik araştırmalar yapıldığında, yardımsverlik değerine yönelik algı ve tecrübelerinin incelendiği sınırlı sayıda araştırmaya ulaşılmıştır. Bu nedenle bu araştırmadan elde edilen sonuçların benzer araştırmalarla desteklenip desteklenmediği yeterince tartışılmamıştır.

Öğrencilerle yapılan görüşmeler sonrasında 6 öğrencinin yardımsverliği yaşlılara yardım etme, 5 öğrencinin anne-babaya yardım etme, 3 öğrencinin hayvanlara yardım etme ve 1 öğrencinin de komşuya ikramda bulunma şeklinde açıkladıkları görülmüştür. Araştırma sonucundan elde edilen verilere göre öğrencilerin yardımsver bir kişilik bilincinin farkında olduğu söylenebilir. Aslan (2017) araştırmasında öğrencilerin yardımsverlik tutumlarının yüksek düzeyde olduğu sonucuna varmıştır. Bu nedenle yapılan bu araştırma ile Aslan’ın (2017) araştırması benzerlik göstermektedir.

Öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonrasında 3 öğretmen öğrencilerinin yardımseverlik değerini kavramaları için ebeveynlerinin ve kendilerinin onlara örnek olması gerektiğini ifade etmiştir. 4 öğretmen öğrencilerin sınıf ortamındaki deneyimlerinin yardımsever biri olmalarında etkili olduğunu söylerken 2 öğretmen ise toplumsal deneyimlerin ve sivil toplum kuruluşlarına yönelik gösterilen etkinliklerin yardımsever bir birey olmalarında etkili olduğunu belirtmiştir. Yapılan bu araştırmanın sonucu ile Ersoy'un (2016) araştırması aile, sosyal çevre ve öğretmenlerin hoşgörü algısı ve uygulaması bakımında kısmen benzerlik göstermektedir. Aktepe'nin (2015) öğrencilerin yardımseverlik tutumları üzerine yaptığı araştırmasında öğrencilerden gelen "rol model olurum" cevabı ile bu çalışmada öğretmenlerin belirttiği görüşler değer öğretimi açısından benzerlik göstermektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin yardımsever bir öğrenci yetiştirmek için tercih ettiği etkinlikler incelendiğinde elde edilen sonuçlar şöyledir. 4 öğretmen drama ve rol oynama tekniğini kullandığını belirtmiştir. Bu çalışmadan drama yönteminin yardımseverlik değerini kazandırmadaki olumlu etkisi dikkate alındığında Memiş, Sever ve Bozkurt (2016) ve Yetim'in (2015) yaratıcı drama yaklaşımının yardımseverlik değerini kazandırmada etkililiğine yönelik yaptıkları çalışmaların sonuçlarının benzer olduğu ifade edilebilir.

Araştırmada öğretmenlerin kullandığı diğer yöntemler; 2 öğretmen gezi yöntemini kullandığını, 2 öğretmen video ve masallarla dersini desteklediğini belirtirken 1 öğretmen de okulunda değerler eğitimi panosu oluşturduğunu böylece öğrencilerinin eğlenirken öğrendiğini ve değerleri alışkanlık haline getirdiğini söylemiştir.

Araştırmanın sonucundan hareketle aşağıdakiler öneriler sunulmuştur.

- Öğrencilerin yardımseverlik algılarının ölçülmesi üzerine yapılan bu araştırma gibi Sosyal Bilgiler öğretim programında var olan diğer değerler ile ilgili çalışmalar yürütülebilir.
- Yardımseverlik algılarının ölçülmesi üzerine nitel ve nicel araştırmaların birlikte yapılabileceği derinlemesine çalışmalar yapılabilir.

Ders öğretmenleri tarafından öğrencilere yardımseverlik değerini kazandırırken kullanılan teknikler çeşitlendirilebilir.

Etik Kurul Belgesi

Etik Kurul Komisyon Adı: Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu

Etik Kurul Belge Tarihi: 21/04/2022

Etik Kurul Belgesi Sayı ve Numara: E-84410273 -900-39477

Yazar Katkı Beyanı

Hatice GÜLER: Kavramsallaştırma, metodoloji, verilerin toplanması, işlenmesi, analizi, yorumlanması, denetim, inceleme-yazma ve düzenleme.

Kaynaklar

- Aktepe, V. (2015). Etkinlik temelli değer eğitiminin öğrencilerin yardımseverlik tutumlarına etkisi. *Researcher*, 2(2), 17-49.
- Aslan, S. (2017). An analysis of the tendency to tolerance and helpfulness attitude of 4th grade students in terms of certain variable, *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 18(1), 163-175.
- Aydın, Ö. (2008). *Sorumluluk ve yardımseverlik odaklı karakter eğitimi programının 7. Sınıf öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeyine etkisi* (Yüksek lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bektaş, M. & Karadağ, B. (2013). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin yardımlaşma değerine yönelik geliştirdikleri metaforların incelenmesi. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(8), 271-286.
- Creswell, J.W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Çelik, Z. (2014). *İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin yardımseverlik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Erzurum ili örneği)*, (Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Deveci, H. & Ay, T. S. (2009). İlköğretim öğrencilerinin günlüklerine göre günlük yaşamda değerler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(6), 67-181.
- Erhun, H. (2010). *7-12 Yaş Çocuklarda Paylaşma ve Yardımlaşma Değerlerinin Hadisler Işığında Öğretimi* (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Ersoy, A. (2016). Dördüncü sınıf öğrencilerinin hoşgörü algısı ve deneyimleri: Bir fenomenolojik araştırma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1).
- Karatekin, N., Ekşi, H., Işılak, H., Otrar, M., Koç-Yıldırım, P. & Durmuş, A. (2012). *Perese değerler eğitimi öğretmen kitabı, Yardımseverlik*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Keskin, Y. (2016). Değerlere genel bir bakış: tanımı, özellikleri, işlevi ve sınıflandırılması. M. Köylü (Ed.) *Değerler eğitimi içinde* (ss.19-52). Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Marton, f. & Booth, S.A. (1997). *Learning and awareness*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Ass.
- Memiş, A., Sever, E. & Bozkurt, M. (2016). Yaratıcı yazma ve yaratıcı drama yaklaşımının ilkokul öğrencilerinin yaratıcı yazma becerilerine ve yardımseverlik tutumlarına etkisi. *Turkish Studies*, 11(3), 1685-1702.
- Sandberg, J. (1997). Are phenomenographic results reliable? *Higher Education Research and Development*, 16(2), 203-212.

- Schwartz, S. H. (1992). Universals in the content and structure of values: Theoretical advances and empirical tests in 20 countries. *Advances in Experimental Social Psychology*, 25, 1-65.
- Tahiroğlu, M. (2012). Değerler eğitiminin ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin trafik kurallarına yönelik tutumlarına etkisi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 123-136.
- Tahiroğlu, M., (2013). İlkokul sosyal bilgiler dersinde yardımseverlik değerinin geliştirilmesine yönelik performans görevi uygulaması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3), 1843-1862.
- Uslu, S. & Çetin. M. (2022). Character and values for world citizenship: the case of social studies prospective teachers. *International e-Journal of Educational Studies (IEJES)*, 6 (11), 56-69. <https://doi.org/10.31458/iejcs.1036273>
- Yetim, B. C. (2015). *Beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde yardımseverlik ve dayanışma değerlerinin öğretiminde kullanılan örnek olay ve drama yöntemlerinin etkililiğinin incelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi). Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Copyright © JCER

JCER's Publication Ethics and Publication Malpractice Statement are based, in large part, on the guidelines and standards developed by the Committee on Publication Ethics (COPE). This article is available under Creative Commons CC-BY 4.0 license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)